

DO 13 februari 2020 om 20.00u

Het Back to Black-project: van archief, via lab en atelier tot het museum en de catwalk

JENNY BOULBOULLÉ

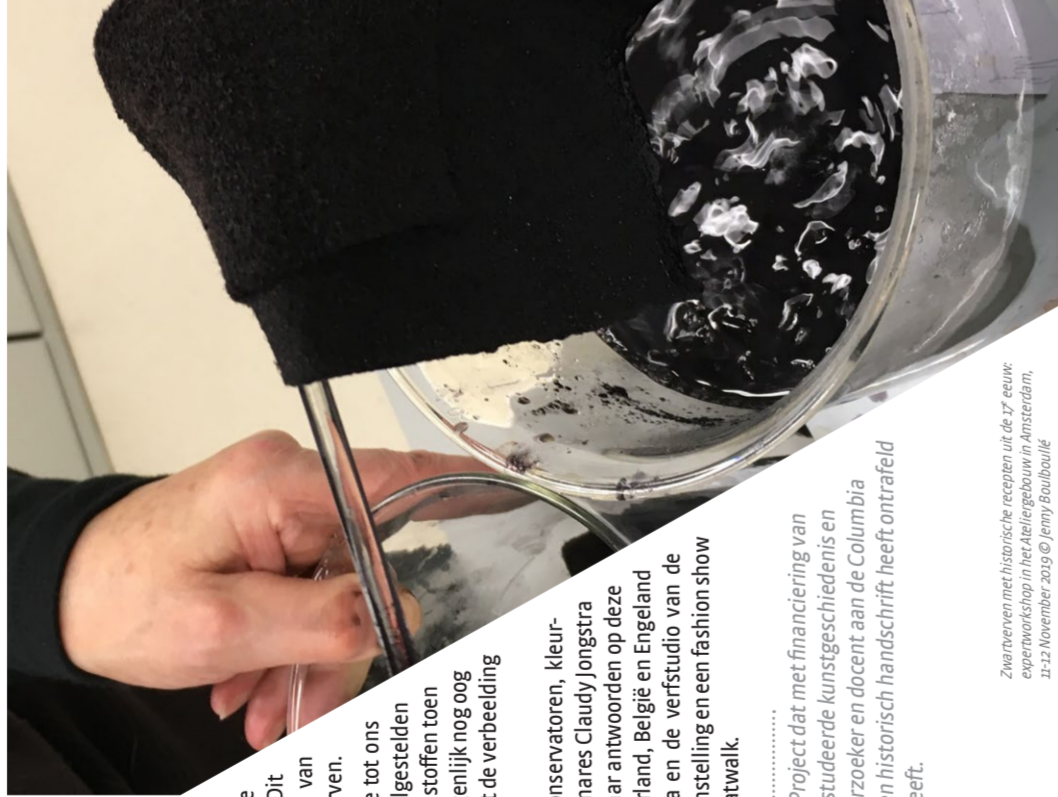
Is het mogelijk om de prachtige, zwartgekleurde stoffen die eerst aan het Bourgondische hof en later in heel Europa in de mode kwamen te doen herleven? Zouden we het beroemde zwarte laken – de kostbare, fijn geweven wollen stof die in het Bourgondische Vlaanderen werd geproduceerd – nog steeds zo mooi vinden? Het duurste zwart dat de meeste-verters maakten, werd toen niet alleen met rouw geassocieerd, maar ook met pracht, praal en macht. Aan de andere kant zijn er ook veel recepten overgeleverd voor het zwart verven met goedkope restproducten, zoals ijzerslijp, elzenschors en zure bierkerns. Dit soort recepten was bedoeld om thuis de verbleekte kleuren van zwarte hoeden en sokken weer op te frissen of deze zwart te verven.

Helaas zijn er haast geen kleren uit de Bourgondische periode tot ons gekomen. We kennen de zwarte pracht van de edelen en welgestelden enkel van geschilderde portretten. Maar hoe voelden de zwarte stoffen toen aan en hoe werden ze gemaakt? Hebben we vandaag de dag eigenlijk nog oog voor de verschillende schakeringen van zwart die destijds zo tot de verbeelding spraken van arm en rijk?

In het project Back to Black ging een team van historici, conservatoren, kleur-analysten en antropologen samen met de hedendaagse kunstenaar Claudy Jongstra en de curatoren van het Museum Hof van Busleyden op zoek naar antwoorden op deze vragen. Deze lezing neemt je mee doorheen archieven in Nederland, België en Engeland en geeft je een blik in de keukens van onderzoekslaboratoria en de werkstudio van de kunstenaar en haar team. We volgen de opbouw van de tentoonstelling en een fashion show in Parijs waar Bourgondische zwarte tinten schitterden op de catwalk.

Jenny Boulboullé is postdoctoraal onderzoeker in het Arctechne Project dat met financiering van de EU historische maakproessen in de kunsten bestudeert. Zij studeerde kunstgeschiedenis en filosofie in Duitsland en Nederland. Hiervoor werkte ze als onderzoeker en docent aan de Columbia University in New York, waar ze met een internationaal team een historisch handschrift heeft onttraald dat ons ongekende inzichten in 16e-eeuwse kunstambachten geeft.

Zwermennet historische recepten uit de 17e eeuw: *De Kunst der Kleuren*, Amsterdam, 2012. November 2019 © Jenny Boulboullé

DO 27 februari 2020 om 20.00u

De technologie van het zwart verven in de vroegmoderne tijd

NATALIA ORTEGA SAEZ

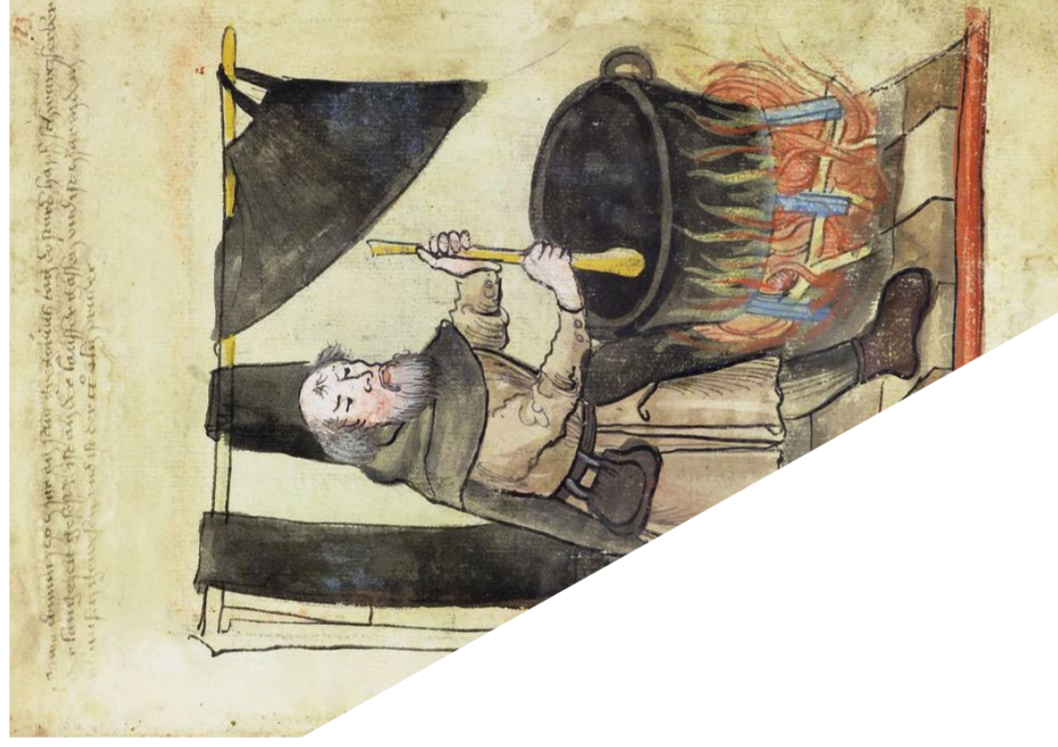
Het procedé om textiel zwart te verven was complex en arbeidsintensief. Dit verklaart de kostbaarheid en de status waarmee de zwarte kleur verbonden werd. Er is in de natuur namelijk geen enkele plant of mineraal die textiel op een duurzame manier zwart kan maken. Niettemin ontwikkelden zich verschillende manieren om toch deze kleur te bekomen.

De verschillende procedures leidden tot verschillende intensiteiten van zwart. Door de complexiteit van de kleurmethode was het zwartverven een dure aangelegenheid. Dit leidde ertoe dat ververs de strenge voorschriften van de overheid niet altijd even nauw opvolgden. Het was bijvoorbeeld verboden om ingrediënten zoals ijzerslijp, ijzervijzel en hamerslag te gebruiken voor het verven van wol. Voor het verven van zijde daarentegen waren deze ingrediënten wel toegelaten.

Om het productieproces van de textielverfij te begrijpen, is het bestuderen van louter geschreven bronnen niet voldoende. De technologie of 'de wetenschap van het proces van het maken' vormt een belangrijk onderdeel van onze kennis, en geeft waardevolle informatie over het verversambacht en de gebruikte ingrediënten. Om te achterhalen of de ingrediënten in de historische recepten wel degelijk gebruikt werden door de ververs, was er mood aan goed bewaarde zwartgeverfde textielen uit de onderzochte periode. Belangrijk waren ook een aantal stalenboeken en handelscorrespondentie uit vijf Belgische archieven, daterend van 1650 tot 1850.

Natalia Ortega Saez is doctor assistent aan het departement erfgoed aan de Faculteit Ontwerpwetenschappen van de Universiteit Antwerpen. Haar onderzoek focust op historische recepten en reconstructies. Tevens onderzoekt zij welke degradatiefenomenen er kunnen ontstaan wanneer bepaalde ingrediënten en technieken gebruikt worden. Materiaalkarakterisatie, degradatie en conservatie zijn de speerpunten van haar onderzoek.

Een zwermennet uit *Die Haushälter der Mendelichen*, Zwitserland/straffing, Landsauer Band 1, Nürnberg, 1613/2. Foto: 1251, 1505

DO 12 maart 2020 om 20.00u

De kleuren maken de man. Over de betekenis van zwart in de laatmiddeleeuwse samenleving

PAUL TRIO

In onze cultuur wordt de dood stevast geassocieerd met zwart of andere donkere kleuren als bruin, paars en blauw. In de late middeleeuwen was dat minder evident. Al mogen we ons niet altijd laten leiden door de kleuren van de kledij op middeleeuwse schilderingen en miniaturen, omdat die vaak voortkwamen uit het streven van de maker naar afwisseling in het kleurengebruik. Op enkele uitzonderingen na is het wel zo dat in de late middeleeuwen zwart in de eerste plaats stond voor dood, rouw en verdriet. Het dragen van zwarte kledij en het aankleden van de (gebedsruimte met zwarte gordijnen) waren vaste gebruiken, net als het zwarte doek op de lijklijst of katafalk bij de begrafenis en andere doodsherdenkingen.

Zwart stond ook voor iets negatief, of zelf iets racistisch zoals de pejoratieve betiteling van iemand als moor. Men zou hier, mis enigs anachronisme, de Zwarte Pietdiscussie mee kunnen vergelijken. Toch hadden zwart en geelkardige kleuren nog andere betekenissen. Ze konden verwijzen naar eenvoud en ascese, zoals bijvoorbeeld de kledij van de zwartzusters. De zwarte kleding die de Bourgondische hertogen droegen, groeide uit tot een soort modekleur onder de hofhouding en de ambtsadel, zonder dat ze daarom altijd refererende aan dood en rouw. Bij al deze vaststellingen stelt zich natuurlijk de vraag waar de middeleeuwers deze vorm van Meurensymboliek vandaan haalden.

Prof. Paul Trio is gewoon hoogleraar middeleeuwse geschiedenis aan de KU Leuven en aan de KU Leuven Campus Kortrijk. Hij doceert o.m. geschiedenis van

de middeleeuwen, oud schrift en cultuurgeschiedenis; middeleeuwen met aandacht voor voeding, kleding en huisinrichting. Zijn onderzoek spitst toe op de geschiedenis van de late middeleeuwen in de Nederlanden binnen de domeinen van volksreligie, onderwijs, stedelijke samenleving, publieke ruimten, corporaties en religieuze instellingen. Aandacht gaat ook naar de manier waarop het stedelijk landschap in die periode evolueerde.

Reguliers van Richard II, manuscript van the British Library, Royal 18 E II, f.49v

DO 26 maart 2020 om 20.00u

Zwarte mensen verbeeld in de Zuidelijke Nederlanden

ESTHER SCHREUDER

De eerste mensen met een Afrikaans uiterlijk verschijnen al ver voor de trans-Atlantische slavenhandel in de beeldende kunst van de Lage Landen. Na 1300 ontwikkelde zich, net als elders in Europa, een scala aan 'rollen' voor Afrikanen. In de eerste plaats waren er uiteraard Bijbelse figuren als de zwarte Koning uit het taferel van de Aanbidding der Wijzen, of de koningin van Sheba. Daarnaast waren er de Moren waartegen gevchten moest worden of zwarte duivels en ten derde waren er vanaf de vijftiende eeuw Afrikanen te zien in wereldse taferelen. Deze laatste kunstwerken waren wellicht gebaseerd op de realiteit want inmiddels hadden zich in de Lage Landen Portugese handelaars gevestigd die hun Afrikaanse slaven en bedienden meebrachten. Ten tijde van de Bourgondische hertog Filips de Goede (1396–1467) was er bovendien een grote bewondering voor wie toen 'Ethiopiërs' werden genoemd. Die waardering is zowel in de verbeelding van Afrikanen in de kunst, met name door de invloed van Peter Paul Rubens, een hoge vlucht.

Tijdens deze lezing ontdekken we wie deze zwarte personen waren en wat hun rol en functie was in de kunst.

Esther Schreuder is kunsthistoricus en freelance tentoonstellingsmaker, onderzoeker en schrijver. In 2008 was zij initiatiefnemer en gastcurator van de tentoonstelling en catalogus 'Black is beautiful, Rubens tot Dumas'. Aansluitend werkte Schreuder mee aan de serie 'The Image of the Black in Western Art' van Harvard University Press. In 2017 publiceerde zij het boek 'Cupido en Sideron'. Twee Moren aan het hof van Oranje en stelde zij de bijhorende tentoonstelling 'Afrikaanse bedienden aan het Haagse hof' samen.

Portret van een Afrikaanse man, Jan Jansz. Mostaert, ca. 1655 - ca. 1690. Collectie Rijksmuseum, SK-CR-9986

Tickets

RESERVEREN

Tickets kan je op voorhand reserveren: • bij UIT in Mechelen. Je betaalt hier 2 euro administratiekosten per transactie. Wij je meerdere lezingen volgen, dan reserveer je de tickets dus best allemaal tegelijk.

UIT in Mechelen
Vleeshouwersstraat 6, 2800 Mechelen, T 070 22 0008
www.uitinmechelen.be

aan de balie in het Museum Hof van Busleyden (enkel ter plekke). Hier betaal je geen administratiekosten.

Museum Hof van Busleyden - Balie
Sint-Janstraat 2a, 2800 Mechelen

Als er op de avond van de lezing nog plaatsen beschikbaar zijn, worden deze verkocht tot 19u55 aan de balie in het Hof van Busleyden.

Opgelet: Zaal Dodoens heeft een beperkte capaciteit. Ens de zaal volgt is, sluiten we de verkoop af. Tickets die bij UIT werden gereserveerd maar nog niet betaald, worden doorgetrokts z e om 19u55 niet zijn opgehaald.

TARIEVEN

Basisprijs per ticket € 6,00

Basisprijs voor een volledige reeks (20% korting) € 19,20

Prijs per ticket voor houders van een UITPAS met kansentarief (een drankje inbegrepen) € 1,00

BEREIKBAARHEID

Een wegbeschrijving vind je op www.hofvanbusleyden.be/berikbaarheid.

Het gebouw is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Slechtborenden kunnen gebruik maken van de ringleiding.

MUSEUM HOF VAN BUSLEYDEN – ZAAL DODOENS
Frederik de Merodestraat 65
2800 Mechelen
hvb@mechelen.be
WWW.HOFVANBUSLEYDEN.BE

Ontdek ook het project Back to Black in Museum Hof van Busleyden op www.hofvanbusleyden.be/back-to-black

13 FEBRUARI \ 27 FEBRUARI \ 12 MAART \ 26 MAART 2020
ZAAL DODOENS, FREDERIK DE MERODESTRAAT 65, 2800 MECHELEN
WWW.HOFVANBUSLEYDEN.BE \ #HOFVANBUSLEYDEN

BACK TO BLACK

SOIRÉE MUZE

03 20 50 27 70
V.U. Heil De Nijl, P.O. Box Markt 21, 2800 Mechelen / info@v.u.b.be

Vlaanderen
Vlaamse wett

OM
MECHELEN

UIT
in Mechelen

UIT
Gomignibus